

Lidija Šega

Prva nagrada za prevodoslovje v Slovenijo

The first EST Young Scholar Award to Slovenia

Nagrad za prevajalce, zlasti za prevajalce literarnih del, je v svetu veliko in podobno, kot je naša Sovretova, bi najbrž našli skoraj za vsak knjižni jezik oziroma za literarne prevode vanj. Ob tem se mi utrne poredna misel, da če dobrih literarnih prevajalcev – podobno kot piscev literarnih del – za njihov trud in prispevek h kulturi naroda že ne morejo pošteno plačati, naj jim dajo vsaj priznanje, nagrado z zvenečim imenom (in nekaj malega v denarju, kar bodo tako ali tako temeljito obdavčili) ...

Za vse druge prevode in prevajalce pa se zdi, da za jezikovno kulturo naroda niso tako pomembni in zaslužni, saj svoje delo opravljajo bolj kot obrt – kar, mimogrede rečeno, očitno še posebej velja za našo družbeno miselnost, kajti strokovne prevajalce vztrajno tiščijo med samostojne podjetnike (beri: obrtnike), če se jim z literarnimi prevodi ne uspe dokopati do statusa kulturnega delavca.

In vendar se danes, ko svet vse bolj postaja ena sama velika vas, počasi začenjamo zavedati, da sta prevajanje dejavnost in prevajalstvo poklic, ki sta nepogrešljiva za nemoten pretok znanja in dosežkov, če seveda ob tem hočemo ohranjati prepoznavnost kot narod, ki neguje svoj jezik in bogati svojo kulturo – ne le z literarnim ustvarjanjem, ampak tudi in morda predvsem z izpopolnjevanjem in bogatenjem svojega jezika še na vseh drugih področjih družbenega, strokovnega in znanstvenega žitja in bitja.

Z razvojem se v vseh jezikih sveta, in ne le v najbolj razširjenih, ki si jih tako radi jemljemo za zgled in jim prepogosto slepo sledimo, rojevajo nove besede, nova poimenovanja za družbena, znanstvena in tehnična dognanja. In kdo, če ne prevajalci – jezikovno izobraže-

ni in strokovno podkovani –, vse to novo izrazje prenaša v svoj materni jezik in ga s tem bogati in izpopolnjuje, da se – tudi besedotvorno – razvija v korak z drugimi svetovnimi jeziki.

Zal prevajalci pri tem prepogosto ne najdejo prave podpore ali pa celo naletijo na težave prav pri tistih, ki bi jim morali najbolj pomagati. Mislim na strokovnjake s posameznih področij, ki se jim vse prepogosto dozdeva, da tuja beseda pove več in bolje od domače, pa tudi na prenekaterega slavista, ki se v skrbi za čisto slovenščino prepogosto pretrdno opira na Slovenski pravopis in Slovar slovenskega knjižnega jezika in le obotavljivo sprejema novotvorjene slovenske besede.

Zato je prav, da se prevajalstvo uveljavlja tudi kot stroka, kot veja znanosti, če hočete, in da v prevodoslovju utemeljuje teoretične podlage za naše delo. Ob tem pa je pomembno še ustrezno izobraževanje, ki je končno tudi v Sloveniji našlo svoje mesto z ustanovitvijo posebnega prevajalskega oddelka na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Kajti – naj mi ne zamerijo te svobode stari Latinci – *poeta nascitur, translator fit*. Tega se v svoji mnogojezičnosti zaveda tudi Evropa, v katero vstopamo in si bomo v njej, vsaj upam, prizadevali ohraniti narodno prepoznavnost s svojim jezikom in kulturo, ki v ničemer ne zaostajata za vsemi drugimi narodi v veliki in vedno večji evropski družini.

Zato me je posebej razveselilo dvoje: da so se v Evropi odločili poleg dobrih prevodov nagrajevati tudi znanstvene dosežke s področja prevajanja in da je taka nagrada, ko je bila leta 2001 prvič podeljena, prišla prav v slovenske roke.

Evropsko združenje za prevodoslovje (EUROPEAN SOCIETY FOR TRANSLATION STUDIES –EST: <http://est.utu.fi>) je bilo ustanovljeno septembra 1992 na dunajskem mednarodnem kongresu na temo interdisciplinarnosti prevajalstva. Kot preberemo na njegovih spletnih straneh, ima združenje zdaj 280 rednih članov iz 35 držav z vsega sveta, njihovi cilji pa so spodbujanje in usklajevanje znanstvenega in raziskovalnega dela ter usposabljanje za prevajanje in tolmačenje, hkrati je njihovo delo dobra podlaga za uveljavljanje prevodoslovja kot veje znanosti.

Prav z namenom spodbujanja tovrstnega delovanja je svetovno znana profesorica prevajalstva z Dunajske univerze in častna predsednica združenja, gospa Mary Snell-Hornby, dala pobudo za ustanovitev posebne nagrade za mlade znanstvenike, ki se ukvarjajo s prevodoslovjem. Poimenovali so jo *The EST Young Scholar Award*, več podrobnosti o njej pa lahko preberete v 15. številki glasila združenja EST iz novembra 1999 (<http://est.utu.fi/html/nov1999.html>). Namenjena je študijskim monografijam ali doktorskim disertacijam mladih znanstvenikov iz prevodoslovja, ki pomembno prispevajo k napredku in novim spoznanjem na področju prevajanja in tolmačenja.

Nagrada je bila prvič podeljena 31. avgusta 2001 in med dvanajstimi kandidati se je žirija brez pomislekov in z veliko prednostjo pri točkovanju odločila za doktorsko disertacijo Nike Kocijancič Pokorn *Literarno prevajanje v nematerni jezik: družbeno-kulturni in osebni dejavniki prevajanja*. Naj podrobnosti iz obrazložitve prof. Hornbyjeve ob podelitvi nagrade povzamem kar v angleškem izvirniku:

“... Nike Kocijancic Pokorn was a clear winner. Her topic has as yet received little attention in the discipline, despite its importance especially for languages of limited diffusion, and it consequently proved challenging – if not even provocative. Up to now it has almost been taken for granted that literary translators should only work into their mother tongue (whereby even the term “mother tongue” is mis-

leading and ill-defined), a deceptive “traditional truth” that is not even borne out in practice. The study is based on a corpus consisting of 19 texts by Ivan Cankar, one of the most distinguished classical writers in Slovene, and their various translations into English. The translators range from native speakers of English to native speakers of Slovene, from non-native speakers of English and Slovene to pairs of translators consisting of native speakers of Slovene and English or some other language. The results of the analysis are most revealing: some native speakers, for example, have questionable competence in their own language, and even Slovene translators sometimes did not understand the source text. The second part of the empirical study deals with a questionnaire answered by competent English native speakers, and it shows that they were unable to determine exactly whether the text was translated by a native or non-native speaker of English. The study reaches the general conclusion that translations into a non-mother tongue do not inevitably sound strange to native speakers of the target language, and on the other hand translators belonging to central linguistic communities (here English) do not necessarily have unsatisfactory knowledge of the source language and culture (here Slovene).”

Skratka, Nike je uspešno dokazala, da je tudi literarna dela mogoče enakovredno kakovostno ali morda še bolje prevajati v nematerne jezike, saj je za dober prevod poleg odličnega znanja ciljnega jezika izjemno pomembno še poznavanje avtorja, okolja in kulture naroda, v katerem je literarno delo nastalo. To je prav gotovo drzna trditev, ki pomeni tudi nazorski premik in pomembno dviga samozavest domačih prevajalcev.

Nike je začela tako kot mnogi med nami s študijem angleščine in francoščine in se v tretjem letniku usmerila v prevajalsko smer. Ta je začrtala njeno nadaljnjo življenjsko pot. Po diplomi leta 1992 je ostala na Filozofski fakulteti (na Oddelku za anglistiko in ame-

rikanistiko) kot mlada raziskovalka in vodi-la seminar iz prevajanja v angleščino in slo-venščino. Junija 1995 je uspešno zagovarjala magistrsko delo Oblak nevedenja v med-kulturnem kontekstu, maja 1999 pa dok-torsko disertacijo Prevajanje v nematerni jezik: družbeno-kulturni in osebni dejavni-ki. Kot doktorica znanosti iz literarnih ved si je maja 2000 pridobila naziv docentke iz prevodoslovja in se zaposlila na takrat no-voustanovljenem Oddelku za prevajanje in tolmačenje, od oktobra 2002 pa ga tudi zav-zeto vodi, saj je postala njegova predstoj-nica.

A ne posveča se le pedagoškemu delu in vzgajanju novih rodov prevajalcev in tolma-čev, ampak se dejavno vključuje tudi v med-narodne povezave in sodeluje na kongresih prevajalcev ter s svojim delom dokazuje, da mali narodi in manj razširjeni jeziki lahko uspešno stopajo v korak z vsemi drugimi – ne le pri praktičnem prevajanju in tolmače-nju, ampak tudi pri utrjevanju znanstvenih in strokovnih podlag obojega.

